

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-1-65-34>

УДК 316.77:316.3]”20”

Пугач Л.Ю.

Львівський національний університет імені Івана Франка

СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНІ СКЛАДОВІ КОМУНІКАТИВНОЇ МОДЕЛІ

Анотація. Досліджено властивість полісемічності поняття «соціальна комунікація». Особливу увагу приділено питанню еволюції уявлень про комунікацію на сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства. Окреслено актуальні проблеми комунікаційного середовища. Зроблено спробу проаналізувати шляхи еволюції комунікації (усна-документна-електронна). Проведено аналіз вітчизняного досвіду у вивченні компонентів комунікаційної моделі.

Ключові слова: соціальна комунікація, комунікант, комунікат, реципієнт, кодування, декодування, канал передачі інформації, повідомлення, інформаційні бар'єри.

Puhach Liubov

Ivan Franko National University of Lviv

SOCIAL AND COMMUNICATION COMPONENTS OF COMMUNICATIVE MODEL

Summary. The author searches the polysemic characteristics of “social communication” term. Particular attention is paid to the question of the evolution of representations about communication at the present stage of the development of the information society. The actual problems of the communication environment are outlined. An attempt is made to analyze ways of evolution of communication (oral-document-electronic). The analysis of domestic experience in the study of components of the communication model is conducted.

Keywords: social communication, communicants, communicate, recipient, coding, decoding, channel, message, information barriers.

Постановка проблеми. В епоху інформаційного розвитку суспільства неможливо уявити світ без комунікації, адже, головну роль відіграє інформація, що розповсюджується в часі та просторі різноманітними каналами, методами та засобами.

Нині суттєво збільшуються обсяги інформаційних потоків та інтенсивність інформаційного обміну, а також відбуваються складні процеси інформатизації та глобалізації. Відтак, комунікаційне середовище стає важливим фактором ефективного функціонування суспільства та його підсистем.

У II пол. XX ст. відбуваються зростання зацікавлення вчених у розв'язанні та вирішенні проблем в галузі комунікації та інформації як основних суспільних чинників. Насамперед, це було пов'язано з розвитком кібернетики, математичної теорії комунікації та сучасних електронних систем зв'язку. Комунікація стає предметом дослідження різних наук, як-от: філософії, кібернетики, політології, соціології, лінгвістики, культурології, психології тощо. Термін «комунікація», на сьогодні, не має загальноприйнятого визначення. Проте, найбільш вживаним є трактування комунікації як процесу обміну інформацією між двома чи більше особами, характеризуючи, звісно комунікацію як засіб передачі інформації, ідей та емоцій. Соціальна комунікація як процес, котрий зв'язує окремі частини соціальних систем одну з одною, виконує важливі функції в суспільному житті, створюючи, таким чином, умови для забезпечення роботи не тільки інформаційної, а й усієї суспільної галузі.

На сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства із залученням новітньої комп'ютерної технології, сучасні засоби зв'язку динамічно прискорюють загальноосвітню інтеграцію в усіх напрямках, наділяючи процеси індустріальної

епохи новими якістьми та динамікою в культурі, освіті, економіці, вихованні. Це супроводжується не лише проникненням комунікації в усі галузі життєдіяльності людства, а й глибоким переосмисленням комунікативної природи соціальної реальності, місця та ролі комунікації в розвитку суспільства, постійним зростанням зацікавлення до вивчення соціально-комунікаційних процесів. Відтак, нового і актуального змісту набуває уявлення про комунікацію як суттєву характеристику інформаційного суспільства. Зростання комунікацій відкриває нові можливості, які звільняють людей від певних обмежень, систем соціального контролю та примусу, створюють нові засади особистої репрезентації. Вивчення соціальних комунікацій є особливо актуальним з огляду на те, що з появою новітніх комунікаційних технологій та у зв'язку з розвитком сучасного інформаційного суспільства виникла необхідність організації та розробки ефективної політики щодо створення та формування сприятливого комунікаційного середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналізуючи наукові розвідки, зазначимо, що з появою низок публікацій Н. Вінера, К. Шеннона, У. Росс Ешбі поняття «комунікація», «інформація» та «інформаційний обмін» отримали широке розповсюдження у найрізноманітніших галузях науки [40].

На думку провідного вітчизняного вченого Г. Почепцова [31, с. 344] в XX ст. комунікаційні технології досягли свого розвитку, цьому сприяли три фактори: 1) значна технологічність XX ст., що спонукало до вироблення ефективніших технологій і в комунікаційній сфері; 2) спрямованість людства до інформаційної цивілізації, що відобразилося на його силових цілях; 3) поява в XX ст. феномену нової ролі суспільної думки, яку не можна не врахувати.

Актуалізація зацікавлення дослідників до проблеми комунікації у останні роки ХХ та початку ХХІ ст. посилюється її роллю у процесі організації виробництва. З переходом до інформаційного суспільства, посиленням ролі процесів управління, явищем інформаційним вибухом, зростає значення комунікації в суспільному виробництві. Тому, дослідники розглядають комунікацію у таких аспектах, як-от: *трансмісія; розуміння; вплив; поєднання; інтеракція; обмін; комунікація як компонент суспільних процесів* [20].

Поняття «комунікація» – явище, яке досліджуване багатьма науками, зокрема соціологією, психологією, політологією, теорією комунікації. Слід зазначити, що розрізняють такі види комунікації, як-от: масова, міжособистісна, організаційна, групова та ін. Полісемічність терміну «комунікація» зумовлює вирішення завдань у відборі матеріалу науковим зацікавленням соціологічного аналізу. Зокрема, дослідниця Г. Андреева пропонує наступне вирішення проблеми: основну увагу приділяти теоріям і емпіричним дослідженням у сфері масової комунікації, торкаючись, таким чином, царини неформальної комунікації, що наближена до міжгрупових взаємодій, що отримало назву як «функціонування слухів» [1, с. 54]. За різних часів явище комунікації досліджували такі науковці, як-от: Н. Луман [27], Ю. Шрейдер [57], Н. Гаврилох [12], В. Конєцька [22], А. Соколов [37], Ф. Шарков [53], О. Холод [49], Г. Почепцов [33], В. Бебик [6] та ін.

Відтак, науковець В. Бебик [6] розглядає соціальну комунікацію як засіб узгодження та координації суспільних інтересів на основі повного інформування громадян, поваги до прав і свобод особистості, демократичної політичної культури та свободи мас-медіа від владних та бізнесових структур (глобальних і національних).

Вітчизняний дослідник В. Різун [36] аналізує соціальну комунікацію як систему суспільної взаємодії, що включає визначені шляхи, способи, засоби, принципи встановлення і підтримання контактів на основі професійно-технологічної діяльності.

Дослідник Г. Почепцов [32] у своїй праці зазначає, що соціальні комунікації налаштовані на управління соціальними системами, маючи для цього як короткотривалий (тактичний), так і довготривалий (стратегічний) інструментарій. Освіта, бібліотеки чи наука як стратегічний інструментарій підтримують домінуючі моделі світу, які належать цьому виду суспільства. Зміни соціальних систем завжди пов'язані зі змінами моделей світу.

Дослідниця О. Тишевська-Шапошник [43] розглянула необхідність вивчення комунікативних процесів у всіх сферах діяльності людини та здійснила певні наукові узагальнення попередніх досліджень в межах розроблення теорії соціальної комунікації. Зазначається, що вплив комунікаційних процесів на суспільство, його функціонування, суспільну свідомість є незаперечним, цим і пояснюється підвищена увага сучасних вчених до соціально комунікаційної проблематики. Завдяки цьому, упродовж останніх двадцяти років значно поповнився та розширився термінологічний апарат задекларованої теми.

Вітчизняні фахівці опрацьовують й зарубіжний досвід з досліджень соціальних комунікацій. Зокрема, О. Чекмишев [51; 52] провів огляд наукових та науково-популярних журналів, які спеціалізуються на тематичі комунікації або мають відповідні структурні частини. Дослідник виокремив основні напрями новітніх досліджень соціальних комунікацій та подав добірку праць за кожним напрямом. У публікаціях проаналізовано монографії, посібники та бібліографічні покажчики, опубліковані в США з 2000 року.

Таким чином, комунікація у найбільш загальному вигляді є процесом усталених обмінів у складних системах і між однотипними системами, що забезпечує існування та розвиток цих систем. Відтак, саме таке визначення, повністю узгоджується з уявленнями про соціальні комунікації О. Холода, який зауважує, що «комунікація – це не що інше, як процес» [48].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Фактом залишається те, що назріла суспільна необхідність дослідити існуючі концепції трактування поняття соціальної комунікації крізь призму уявлень суспільства та розглянути напрями їх розвитку. Адже, більшість проблем є типовими, тому що викликані потребами інформаційного соціуму та науково-технічного прогресу загалом.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є всебічне розкриття поняття «соціальна комунікація», його полісемічність. Вивчення питання еволюції уявлень про комунікативну модель та її соціально-комунікаційні компоненти.

Виклад основного матеріалу. Отже, структура соціальної комунікації розглядається порізно в різних концепціях. Наприклад, за Гарольдом Лассуелом визначено п'ять обов'язкових структурних компонентів: 1) «Хто?» – комунікатор (той, хто формує та передає повідомлення); 2) «Що?» – повідомлення; 3) «Як?» – канал, спосіб передачі повідомлення; 4) «Кому?» – аудиторія, якій адресується повідомлення; 5) «Навіщо?» – ефективність повідомлення.

Згідно з пропозицією В. Різун, який однозначно підтримує думку Деніса Мак-Квейла (1994), слід визначити чотири типи моделей комунікації, як-от: 1) *модель трансмісії* (комунікація як процес передачі інформації); 2) *ритуалу* (комунікація – це підтримка співтовариства в часі або публічний прояв підтримки соціальних уявлень); 3) *залучення уваги* (комунікація – це масовий вплив мас-медійних процесів); 4) *рецепції* (споживач інформації сприймає кодовану інформацію і декодує її зміст відповідно до своєї картини світу) [35].

Тому, сам комунікаційний процес, науковці розглядають як систему. Згідно із системним підходом, об'єкт – це певна сукупність елементів, взаємопов'язаних один з одним і з оточенням, що утворюють цілісність та єдність [15; 16]. Проаналізувавши різноманітні погляди науковців на основні елементи комунікаційного процесу, можна зробити висновок, що обов'язковими компонентами є: **комунікант**, тобто відправник повідомлення; **комунікат (інформація, повідомлення, документ)** – сполучення символів, знаків, значень (їхне кодування-декодування), що передаються між суб'єктами комунікації;

канал – засіб та форма передачі інформації; **реципієнт** – одержувач повідомлення; **зворотний зв'язок** – наявність (або відсутність) реакції на повідомлення; **шум** – незапланована статика чи перекручування, яке з'являється під час комунікативного процесу та призводить до одержання супротивного відправленому повідомленню [37].

Нині не існує загальноприйнятої класифікації комунікацій. Усі соціальні комунікації В. Конєцька [22] пропонує поділити за трьома основними критеріями: 1) *За характером аудиторії*: а) міжособистісна (яка індивідуалізувалася); б) спеціалізована (групова); в) масова. 2) *За джерелом повідомлення*: а) офіційна (формальна); б) неформальна. 3) *За каналом передачі*: а) вербальна; б) невербальна.

Усна комунікація дає можливість швидкого реагування обох сторін та передбачає всі нюанси особистого спілкування. Писемна та друкована комунікація, здебільшого обслуговують публічну, організаційну та масову комунікацію. Особливу роль у цьому відіграють сучасні комунікаційні системи, такі як Інтернет, де, так би мовити, «електронна» комунікація досягла майже необмежених можливостей. Комунікація та інформація відмінні, але пов'язані між собою поняття. Адже, включає в себе інформацію, та шляхи її передачі, що передаються від комуніканта до реципієнта. Комунікація в своїй розвинутій моделі стала нагадувати двобічний потік інформації. При цьому, до кожного з учасників взаємодії ставиться низка вимог. Так, кожний з учасників повинен володіти певними здібностями: бачити, чути, відчувати, сприймати запах і смак. У цій моделі також оцінюється місце передачі інформації, її повнота, зміст, форма. Оскільки, це дозволяє не тільки швидко й правильно скласти картину про предмет, який цікавить учасників, але й вибрати ділову стратегію та тактику, визначити тимчасові параметри реалізації цілей.

Обмін інформацією, стає не просто двостороннім потоком, а багатобічним процесом. Вступаючи в багатоканальний комунікативний зв'язок, будь-який суб'єкт комунікації знаходиться в режимі одержувача та комуніканта. Комунікація є важливим чинником існування суспільства. Суспільство без спілкування не існує. Воно є тим процесом, який і забезпечує утворення самого суспільства, як структурної одиниці комунікації, пише Г. Почепцов [32]. 70% свого часу людина витрачає на спілкування. Без ефективної комунікації зупинилося б багато виробничих процесів. Тому, питання організації спілкування (комунікаційного процесу) є важливим для творення суспільства.

На сторінках фахової періодики О. Холод [48] подає погляди різних науковців на структуру та класифікацію соціальних комунікацій. Проте, зазначає, що основними видами соціальних комунікацій слід вважати ті, які розгалужено В. Конєцькою за трьома запропонованими нею критеріями, які подано вище.

Особливості застосування, основні аспекти досліджень та види соціально-комунікаційних технологій розглянуто у статтях О. Холода [46; 47] та Н. Островської [28; 29]. Науковці стверджують, що класифікація соціально-комунікаційних технологій здійснюється за такими критеріями:

призначення; спрямованість; протяжність у часі; засоби реалізації; результативність; ефективність; якість. Відтак, проаналізовано та систематизовано концепції українських та зарубіжних досліджень соціально-комунікаційних технологій, оскільки в українському суспільстві комунікативні технології на сучасному етапі розвитку перебувають на стадії становлення. Дослідники зазначають, що одним з найголовніших завдань, яке вони повинні вирішувати найближчим часом – це підвищення якості й професіоналізму, загальної та спеціальної технологічної освіти фахівців комунікативних технологій, що має сприяти підвищенню якості всього суспільного життя [30].

До певних видів соціальних відносин відносять масову комунікацію, яка відбувається в масштабах усього суспільства та є найважливішою умовою суспільного розвитку. Проаналізувавши різні погляди вчених на визначення поняття масової комунікації В. Іванов [18] пропонує тлумачити її як процес збирання, обробки та розповсюдження соціальної інформації за допомогою спеціальних каналів на велику розташовану в різних місцях аудиторію.

Ще одна форма передачі інформації – **документна комунікація**, яка опосередкована документом, побудована на обміні документа між двома або більше учасниками комунікаційного процесу. Документ виник та існує в документно-комунікаційному процесі, тобто в такій комунікації, в якій від одного суб'єкта (відправника) до іншого (отримувача) передається інформація, яка зафіксована на матеріальному носіїві і передається у просторі та часі. Документальна соціальна комунікація належить до документосфери, в якій обертається документальна інформація, тобто та, що зафіксована на матеріальному носіїві. Документні комунікації – це процес чи засоби розповсюдження або передачі інформації в суспільстві, що здійснюється за допомогою документів. У документній комунікації в ролі засобу комунікації виступає документ – матеріальний об'єкт на якому зафіксована інформація, що дозволяє її зберегти, а також передавати у часі та просторі разом з матеріальним носієм. Документ є каналом (засобом) як аксіальної (міжособистісної), так і ретіальної (масової чи спеціальної) комунікації [54]. У процесі документної комунікації явно чи приховано існує три елементи: *комунікант, повідомлення, реципієнт*. У процесі комунікації здійснюється кодування та декодування інформації, котра зосереджена в документі. Упродовж тривалого історичного періоду значення терміну «документ» постійно еволюціонувало. До сьогодні, застосовуються різні визначення, то змальовуючи його найширше значення, то звужуючи його розуміння до одного будь-якого виду. Автором першого в Україні підручника «Документознавство» для студентів вищих навчальних закладів (ВНЗ) культури, є Н. Кушнаренко, де науково обґрунтовані визначення терміну «документ» [25].

Зокрема, дослідниця типології документів – Г. Швецова-Водка вважає, що документ – це матеріальний об'єкт, що являє собою будь-який запис інформації, зауважуючи, що запис може бути виконаний будь-яким розробленим людиною способами: словесно-писемними, образотвор-

чо-графічними, живописними, нотними, картографічними; запис інформації, що призначений для зчитування електронно-обчислювальною машиною (ЕОМ), запис звуку чи зображень, що рухаються [55].

Сукупність документів створюють *документні потоки, масиви, ресурси, фонди. Документний потік* – це зорганізована кількість документів, первинних чи вторинних, котрі функціонують в соціальному середовищі. Він характеризується інтенсивністю та має змінну властивість.

Зокрема, О. Воскобойнікова-Гузєва [11] дослідила засоби аналізу та прогнозування розвитку світового документно-інформаційного потоку. Також науковець виокремила та подала інформацію про бібліотечний, інформаційний, статистичний моніторинг. *Документний масив* – це множина документів, яка характеризується кількістю. До прикладу, О. Васюк [8] аналізує видову, типологічну, тематичну структури й визначає показники темпів росту документного потоку з права та юридичних наук. Аналіз комунікативної функції документного потоку у спеціальних форматах розглядає й А. Литвин [26]. *Документні ресурси* – це відносно впорядкована кількість документів, які служать засобом документообігу чи поповнення документного фонду. *Документний фонд* – це сукупність документів, котрі зібрані в бібліотеках, архівах, інформаційних центрах, музеях. Його специфіка полягає в тому, що документи підбираються за профілем установи та потребами користувачів.

На сторінках фахової періодики дослідники активно розглядають проблеми документообігу та документопостачання у бібліотеках. Наприклад, у статті А. Соляник [39] описано необхідність розширювати впровадження обчислювальної техніки та електрозв'язку для передачі даних і теледоступу до віддалених документних ресурсів. Автор наголошує про потребу створювати в бібліотеках повнотекстові бази даних і центри автоматизованого інформаційного пошуку. Також окреслено взаємозв'язки складових інфраструктури документопостачання бібліотек із зовнішнім середовищем, їх аналіз та встановлення заходів, що спрямовані на вдосконалення системи документопостачання.

Таким чином, документна комунікація виступає однією з провідних підсистем соціальної комунікації, оскільки найбільш повно передає інформацію, зафіксовану в документах, а також зберігає та поширює її. Документні комунікаційні канали постійно модернізуються (з'являються нові технічні засоби, матеріальні носії, знакові системи, нові способи запису та відтворення інформації). Розвиток електронної комунікації веде до модернізації документної, їх взаємопов'язаному існуванню та розвитку в майбутньому як головних підсистем соціальної комунікації.

Зростання обсягів інформації, необхідної для прийняття рішень, призводить до різкого збільшення кількості документів. На допомогу приходять **системи електронного документообігу**, що дозволяють створювати опрацьовувати документи електронними засобами.

Найбільш активний дослідник окресленої тематики – Г. Асєєв, автор циклу публікацій у «Віснику Книжкової палати», у яких детально

представлено кожен крок автоматизації документообігу. Насамперед, науковець аналізує необхідність впровадження систем документообігу у процеси управління підприємством. Охарактеризовано документ як основний об'єкт операцій електронного документообігу, зокрема зазначено, що «електронні документи в порівнянні з паперовими є свого роду проривом на новий рівень збереження інформації, який можна співставити хіба що з переведенням у свій час на друк рукописних документів» [4]. Дослідник описує підсистему електронного документообігу, з-поміж яких вирізняє дві основні: системи автоматизації діловодства, які відповідають за створення і циркуляцію документа в установі, й архіви документів або сховища даних, функцією яких є збереження створених документів. Серед архівів, автор вирізняє статичні, що орієнтовані на роботу з лише з опублікованими документами, і динамічні, які, окрім опублікованих, працюють з документами в стадії розробки [5]. Також у статті описано види пошуку в архівах систем електронного документообігу, які поділяють на атрибутивний та повнотекстовий. Науковець розкриває функції динамічних архівів, функції яких полягають не тільки в збереженні документа, а й підтримці колективної роботи з ним. Окрім того, динамічні архіви дозволяють працювати зі сукупностями документів, розповсюджувати опубліковані документи та відіграють важливу роль в конвертації паперових документів у електронні [5].

На сучасному етапі розвитку суспільства важливе місце посідають **електронні ресурси**. Про поняття, особливості та різновиди електронних видань йдеться у публікаціях Р. Вербова [9], О. Воскобойнікової-Гузєвої [10], В. Каїді [19], А. Крючина [23], І. Соколової [38], Д. Сташкової [41], Л. Туровської [44], Г. Шемаєвої [56]. Дослідник М. Тимошик трактує електронні видання, як видання у вигляді електронних даних, що мають вихідні відомості, містять призначену для поширення у незмінному вигляді інформацію, яка пройшла редакційно-видавниче опрацювання [42, с. 106]. Також науковці розглядають особливості різновидів електронних видань, а саме: документи на компакт-дисках, електронні журнали, мультимедійні навчальні посібники. Але традиційно вирізняють такі види електронних ресурсів: 1) *локальні* (їхне призначення – локальне використання, існують у вигляді певної кількості ідентичних екземплярів на окремих фізичних носіях. Видання, розповсюдження та надходження до користувачів таких компакт-дисків відбувається у формі додатку до друкованого видання чи як самостійний носій); 2) *мережеві* (надання доступу до інформації потенційно необмеженої кількості користувачів Інтернет-мережі. До них, зокрема, відносяться електронні ресурси віддаленого доступу – інформація розміщена на вінчестері або інших пристроях для запам'ятовування, або надана в інформаційних мережах); 3) *електронні ресурси комбінованого розповсюдження* (їх можна використовувати локально, або через мережі (компакт-диск/мережа). Вони можуть мати інтерактивну навігацію по документах за допомогою механізму гіпертекстових зв'язків від видання на оптичному носії до інформації в мережі.

Останні десятиліття ХХ ст. характеризувалися небувалом за своїми масштабами та швидкістю розвитком нових засобів масових комунікацій. Сітьове, кабельне, супутникове телебачення, відео утворили могутній комплекс аудіовізуальних електронних комунікацій, який все більше набуває міжнародного характеру як за способом кооперації в економіко-технологічній сфері, так і в соціально-культурній [17, с. 120].

Стрімкий розвиток Інтернету, мобільного зв'язку, інтерактивних радіо та телебачення – все це сприяло розвитку **мережевої комунікації**. Інтернет-мережа – це павутина, яка охоплює майже весь світ, і це дуже зручно, бо комунікація може відбуватися незалежно від того, на якій відстані знаходяться комуніканти. Інтернет з погляду фахівців соціальних наук – це соціальне явище, інститут взаємодії зі всією соціальною та культурною системою суспільства. Головна його характеристика – комунікативність. Про відсутність чіткого тлумачення Інтернет-комунікації говорить дослідник масової та міжнародної комунікації С. Демченко. Автор звертає увагу на найпопулярніші класифікаційні підходи, такі як «сукупність пристроїв і правил обміну інформацією», «інформаційна система», «соціокультурний феномен», «нове медійне середовище» [15]. Основні феноменологічні ознаки мережевих комунікацій та структурні взаємозв'язки мережевої та соціальної комунікацій розглянуто у публікації Л. Городенко [14]. Проаналізовано комунікативні процеси в мережі Інтернет та наведено ознаки Інтернет-спілкування А. Гончаровою [13].

Важливу роль як засіб спілкування відіграють електронні щоденники – **блоги** та **соціальні мережі**. Блог являє собою публічний мережевий щоденник, в якому автор подає особисті записи, висловлює свої думки. Класифікацію та особливості блогів як нового виду публічної комунікації в системі соціальних комунікацій представлено у публікації І. Артамонової [2; 3]. Блог як інструмент впливу є складовою у системі масової інформації, а також йому притаманні

такі риси: актуальність, тематична універсальність, оперативність, аналітичність, емоційність, безперервність, наступність і систематичність при передачі соціальної інформації.

Про соціальні мережі, їхній вплив та місце в мережевій комунікації найактивніше на сторінках фахової періодики досліджує Т. Фісенко [45]. Соціальні мережі є не тільки новою формою ЗМІ чи формою пошуку та фільтрації контенту – це сучасна форма публічної та масової комунікації, яка, насамперед, характеризується інтерактивністю (взаємозв'язок усіх учасників комунікації).

Висновки і пропозиції. Сьогодні відбувається процес становлення глобального комунікаційного простору, що має великий вплив на всі сторони життєдіяльності суспільства, окремого індивіда та всіх компонентів системи культури. Комунікація у сучасному світі все більше пронизує всі галузі людського існування. Інформація ж, що циркулює каналами комунікації перетворює суспільство в інформаційне. Становлення й розвиток відкритого та цивілізованого суспільства, поява принципово нових форм спілкування та комунікацій, заснованих на соціальному та особистому партнерстві, конкуренції, на правових та соціальних основах з формальної рівності всіх громадян суспільства – саме це є характерним для сьогодення [7].

Комунікаційна система містить у собі структуровану сукупність комунікантив, реципієнтів, значенневих повідомлень, комунікаційних каналів та засобів комунікації, взаємодії комунікаційних систем різного рівня, а також їхніх елементів і комунікативних структур. Соціальні комунікації передають і зберігають соціальне знання, на яких базуються цілі соціосистеми. Комунікація виконує важливі функції у суспільному житті, створюючи умови для забезпечення роботи не тільки інформаційної, а й усієї суспільної галузі. Однак, у комунікаційній моделі не можливо не зауважити й інформаційні перешкоди, бар'єри, що блокують доступ до інформації.

Список літератури:

1. Андреева Г.М. Социальная психология : учеб. для высших учебных заведений / Г.М. Андреева. – 5-е изд., испр. и доп. – Москва: Аспект Пресс, 2007. – 363 с.
2. Артамонова І.М. Блог як публічна автокомунікація / І.М. Артамонова // Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. – 2010. – № 2. – С. 5-9. – Бібліогр.: с. 9 (9 назв).
3. Артамонова І.М. Блог-записи як жанр інтернет-комунікації / І.М. Артамонова, К.О. Пилипенко // Світ соціальних комунікацій. – 2011. – Т. 1. – С. 16-18. – Бібліогр.: с. 18 (4 назви).
4. Асеев Г. Методологія автоматизації діловодства: документ / Георгій Асеев // Вісник Книжкової палати. – 2004. – № 11. – С. 23-26.
5. Асеев Г. Методологія електронного документообігу: динамічні архіви / Георгій Асеев // Вісник Книжкової палати. – 2005. – № 11. – С. 22-25. – Бібліогр.: с. 25 (2 назви).
6. Бебик В.М. Глобальне інформаційне суспільство: поняття, структура, комунікації [Текст] / В.М. Бебик // Інформація і право. – 2011. – № 1(1). – С. 41-49.
7. Білан Н.І. Соціальні комунікації в інформаційному суспільстві [Текст] / Н.І. Білан // Наукові записки Інституту журналістики. – 2014. – Т. 56. – С. 171. – Бібліогр.: с. 174-175 (13 назв).
8. Васюк О. Документний потік з юридичних наук / Оксана Васюк // Наукові праці НБУВ. – 2000. – Вип. 5. – С. 228-232. – Бібліогр.: с. 232 (9 назв).
9. Вербовий Р.М. Електронні видання для молоді в Україні: тенденції, специфіка, тематика / Р.М. Вербовий // Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. – 2011. – Вип. 4. – С. 29-34. – Бібліогр.: с. 34 (10 назв).
10. Воскобойнікова-Гузєва О. Академічні видання України в інтернет-просторі: реалії та перспективи / Олена Воскобойнікова-Гузєва // Наукові праці НБУВ. – 2010. – Вип. 27. – С. 14-21. – Бібліогр.: с. 21 (8 назв).
11. Воскобойнікова-Гузєва О. Інформаційний моніторинг документного потоку як складова бібліотечно-інформаційного сервісу / Олена Воскобойнікова-Гузєва // Наукові праці НБУВ. – 2002. – Вип. 9. – С. 113-120. – Бібліогр.: с. 120 (7 назв).
12. Гаврилюх Н. Феномен соціальної комунікації в інформаційному суспільстві [Електронний ресурс] / Надія Гаврилюх. – Режим доступу: <http://www.ena.lp.edu.ua>. – Назва з екрана.

13. Гончарова А.К. Інтернет-мережа як комунікативна сфера / А.К. Гончарова // Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. – 2010. – № 4. – С. 14-18. – Бібліогр.: с. 18 (10 назв).
14. Городенко Л.М. Рекламні технології у мережеві комунікації / Л.М. Городенко // Актуальні питання масової комунікації. – 2012. – Вип. 13. – С. 25-30. – Бібліогр.: с. 30 (13 назв).
15. Демченко С.В. Масова комунікація як чинник формування громадянського суспільства в незалежній Україні (глобальне і національне) [Текст] / С.В. Демченко. – Дніпропетровськ: Вид-во Маковецький, 2009. – 255 с.
16. Єжижанська Т. Основні підходи до вивчення комунікації [Текст] / Тетяна Єжижанська // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Серія: Культура і соціальні комунікації. – 2010. – Вип. 2. – С. 28-35. – Бібліогр.: с. 35 (14 назв).
17. Зернецька О.В. Нові засоби масової комунікації (соціокультурний аспект): монографія / О.В. Зернецька; Академія Наук України, Ін-т світової економіки і міжнародних відносин. – Київ: Наукова думка, 1993. – 130 с.
18. Іванов В.Ф. Визначення масової комунікації / В. Ф. Іванов // Актуальні питання масової комунікації. – 2008. – Вип. 9. – С. 39-50. – Бібліогр.: с. 48-50 (89 назв).
19. Каїді В. Електронне видання як інструмент підвищення якості дистанційної освіти / Вікторія Каїді // Вісник Книжкової палати. – 2012. – № 11. – С. 25-30. – Бібліогр.: с. 30 (6 назв).
20. Кане Я. Комунікація і сучасна людина [Текст] / Я. Кане. – Москва; Щецин: Социум, 2001. – С. 17.
21. Колечкіна Л.М. Перспективи розвитку соціальних комунікацій [Текст] / Л.М. Колечкіна // Соціальні комунікації в інтеркультурному просторі: міжконтинентальний діалог інтелектуалів : мат. міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 13 листоп. 2014 р. / ред. В.О. Огнев'юк; МОН України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2014. – С. 40-48.
22. Конечкая В. Соціологія комунікації [Електронний ресурс] / В. Конечкая. – Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/koneck/01.php. – Названіє с екрана.
23. Крючин А. Електронні видання у системі розповсюдження науково-технічної інформації та навчальних програм / А. Крючин, Л. Крючина, Л. Бутенко // Наукові праці НБУВ. – 2002. – Вип. 8. – С. 177-183.
24. Культурологія та соціальні комунікації : інноваційні стратегії розвитку : мат. міжнар. наук. конф., Харків, 8-9 груд. 2011 р. / ред. В.М. Шейко [та ін.]; відп. за вип. Н.М. Кушнарєнко; М-во культури і туризму України, Харків. держ. акад. культури, Акад. мистець. України [та ін.]. – Харків: ХДАК, 2011. – 319 с.: іл.
25. Кушнарєнко Н.М. Документознавство [Текст] : підручник / Н.М. Кушнарєнко. – 7-ме вид., переробл. і доп. – Київ: Знання, 2006. – 331 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
26. Литвин А. Утворення та розповсюдження документного потоку у спеціальних форматах для читачів із вадами зору / Аеліта Литвин // Наукові праці НБУВ. – 2006. – Вип. 16. – С. 86-96. – Бібліогр.: с. 96 (13 назв).
27. Луман Н. Поняття цілі і системна раціональність: щодо функції цілей у соціальних системах [Текст] / Ніклас Луман; [пер. з нім. М. Бойченко, В. Кебуладзе]. – Київ: Дух і літера, 2011. – 336 с.
28. Островська Н.В. Основні аспекти досліджень соціально-комунікаційних технологій / Н.В. Островська // Світ соціальних комунікацій. – 2011. – Т. 2. – С. 112-116. – Бібліогр.: с. 115-116 (13 назв).
29. Островська Н.В. Специфіка застосування соціально-комунікаційної технології інформаційного охоплення: теоретичний аспект / Н.В. Островська // Світ соціальних комунікацій. – 2011. – Т. 4. – С. 92-96. – Бібліогр.: с. 95-96 (14 назв).
30. Остропольська З.М. Комунікативні технології: проблеми становлення та розвитку / З.М. Остропольська // Вісник ХДАК, 2010. – Вип. 29. – С. 195-202. – Бібліогр.: с. 200 (15 назв).
31. Почепцов Г.Г. Коммуникативные технологии двадцатого века : учеб. пособие / Г.Г. Почепцов. – Москва: Рефл-бук; Киев: Ваклер, 2000. – 352 с. – (Образовательная библиотека).
32. Почепцов Г.Г. Соціальні комунікації і нові комунікативні технології [Текст] / Г.Г. Почепцов // Комунікація. – 2010. – № 1. – С. 19-26.
33. Почепцов Г.Г. Теорія комунікації [Текст] : навч. посіб. / Г.Г. Почепцов. – 2-ге вид., доповн. – Київ: Київський університет, 1999. – 308 с.
34. Проценко Т. Формування інформаційної культури користувачів / Тамара Проценко // Вісник Книжкової палати, 2014. – № 3. – С. 34-38. – Бібліогр.: с. 38 (9 назв).
35. Різун В.В. Соціальні комунікаційні підходи у науці та галузі соціальної інженерії (фрагмент статті) [Електронний ресурс] / В.В. Різун. – Режим доступу: <http://www.journalib.univ.kiev.ua>. – Назва з екрана.
36. Різун В. До питання про соціально-комунікаційний підхід у науці [Текст] / Володимир Різун // Комунікація. – 2010. – № 1. – С. 27-37. – Бібліогр.: с. 37 (7 назв).
37. Соколов А.В. Общая теория социальной коммуникации : учеб. пособ. [Текст] / А.В. Соколов. – Санкт-Петербург: Изд-во Михайлова, 2002. – 461 с.
38. Соколова І. Електронні ресурси в інформаційному супроводі наукової діяльності / Ірина Соколова // Наукові праці НБУВ. – 2009. – Вип. 25. – С. 146-154. – Бібліогр.: с. 153-154 (17 назв).
39. Соляник А. Інфраструктура документопостачання бібліотек: системно-функціональний підхід / Алла Соляник // Наукові праці НБУВ. – 2000. – Вип. 6. – С. 21-29.
40. Сошинська В. Основні канали професійної комунікації в документно-інформаційній сфері / Вікторія Сошинська // Вісник Книжкової палати. – 2006. – № 9. – С. 30-32.
41. Сташкова Д.Т. Електронний документ і його специфічні характеристики / Д.Т. Сташкова // Світ соціальних комунікацій. – 2011. – Т. 3. – С. 61-63. – Бібліогр.: с. 63 (6 назв).
42. Тимошик М.С. Книга для автора, редактора, видавця : практич. посіб. / М.С. Тимошик. – Київ: Наша культура і наука, 2005. – 560 с. – (Серія «Бібліотека видавця, редактора, автора»).
43. Тишевська-Шапошник О. Теоретичні основи сучасного соціально-комунікативного знання / Ольга Тишевська-Шапошник // Вісник Книжкової палати. – 2012. – № 9. – С. 28-31. – Бібліогр.: с. 30-31 (23 назви).
44. Туровська Л. Електронні документи як чинник оперативного обслуговування / Леся Туровська // Вісник Книжкової палати. – 2010. – № 5. – С. 33-34. – Бібліогр.: с. 34 (7 назв).
45. Фісенко Т.В. Принципи побудови спільнот у соціальних Інтернет-мережах / Т.В. Фісенко // Світ соціальних комунікацій. – 2012. – Т. 7. – С. 119-123. – Бібліогр.: с. 122-123 (14 назв).
46. Холод О. Види соціально-комунікаційних технологій / Олександр Холод // Наукові праці НБУВ. – 2011. – № 32. – С. 7-20. – Бібліогр.: с. 18-20 (32 назви).
47. Холод О.М. Діапазон поняття «соціально-комунікаційні технології» / О.М. Холод // Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. – 2010. – № 2. – С. 89-96. – Бібліогр.: с. 95-96 (11 назв).

48. Холод О.М. Структура і види соціальних комунікацій / О.М. Холод // Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. – 2010. – № 3. – С. 32-36. – Бібліогр.: с. 34-36 (72 назви).
49. Холод О. Соціальні комунікації [Текст] : навч. посіб. / Олександр Холод. – Переяслав-Хмельницький: [б. в.], 2008. – 302 с.
50. Холод О. Соціальні комунікації: соціо- і психологічний аналіз [Текст] : навч. посіб. – Вид. 2-ге, доп. і перероб. / Олександр Холод. – Львів: ПАІС, 2011. – 228 с.
51. Чекмишев О.В. Новітні дослідження соціальних комунікацій в американській науці / О.В. Чекмишев // Актуальні питання масової комунікації. – 2011. – Вип. 12. – С. 9-13. – Бібліогр.: с. 12-13 (23 назви).
52. Чекмишев О.В. Розвиток теорії моніторингових досліджень в Україні та світі / О.В. Чекмишев, Л.А. Ярошенко // Актуальні питання масової комунікації. – 2008. – Вип. 9. – С. 9-15. – Бібліогр.: с. 13-15 (67 назв).
53. Шарков Ф.И. Истоки и парадигмы исследований социальной коммуникации [Текст] / Ф.И. Шарков // Социологические исследования. – 2001. – № 8. – С. 52-61.
54. Швецова-Водка Г.М. Документ як канал масової комунікації та засіб передачі масової інформації [Текст] / Г.М. Швецова-Водка // Соціальні комунікації в стратегіях формування суспільства знань : 2 ч. : матеріали міжнародної наукової конференції, 26-27 лют. 2009 р. Харків / [редкол.: В.М. Шейко та ін.]; Міністерство культури і туризму України, Харківська державна академія культури, Академія мистецтв України, Інститут культурології. – Харків: ХДАК, 2009. – Ч. 1. – С. 22-24.
55. Швецова-Водка Г.М. Типологія книги [Текст] : навч. посіб. для студ. вузів культури і мистецтв / Г.М. Швецова-Водка. – Рівнен. держ. ін-т культури. – Київ: Кн. палата України, 1999. – 68 с.
56. Шемаєва Г. Комунікаційні навігатори наукових електронних ресурсів: створення та використання / Ганна Шемаєва // Вісник Книжкової палати. – 2007. – № 5. – С. 32-36. – Бібліогр.: с. 36 (23 назви).
57. Шрейдер Ю.А. О семантической теории информации [Текст] / Ю.А. Шрейдер // Проблемы кибернетики. – 1998. – Вып. 13. – С. 233-240.